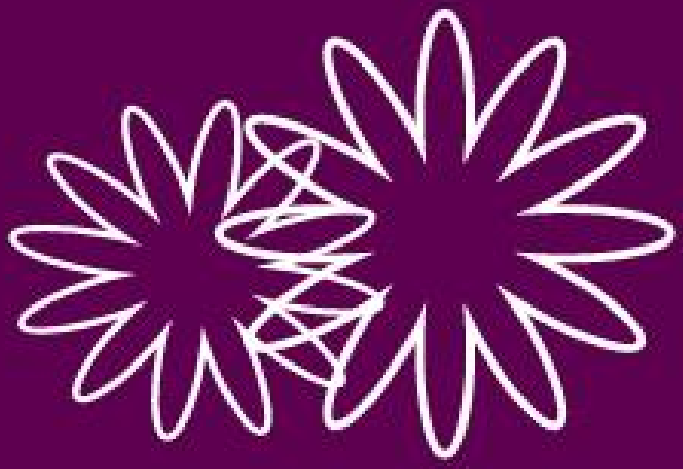
รัตนมาลี

(พวงรัตนคุณ ๑๐๘)

พระมหาสมปอง มุทิโต

รัตนมาลี

พวงรัตนคุณ ๑๐๘

พระพุทธคุณ ๓

พระพุทธคุณ ท่านแสดงไว้โดยย่อมี ๓ ประการ

๑. ปัญญาคุณ

พระพุทธบารมีญาณ ที่ได้บำเพ็ญมาก่อนตรัสรู้
พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ ที่ครบถ้วนในวันตรัสรู้
พระสัพพัญญุตญาณ ที่แผ่ไปหลังจากวันตรัสรู้

๒. ปริสุทธิคุณ

ความมีจิตหมดจดจากอาสวะกิเลสทั้งปวง

๓. มหากรุณาธิคุณ

พระมหากรุณาอันยิ่งใหญ่ที่ทรงสั่งสอนให้สัตว์ได้หลุดพ้นจากทุกข์
ในวัฏฏสงสาร และบรรลุมรรคผลพระนิพพาน

พระพุทธคุณ ๙

อิติปิ โส ภะคะวา อะระหัง, สัมมาสัมพุทโธ, วิชชาจะระณะสัมปันโน, สุคะโต, โลกะวิทู, อะนุตตะโร ปุริสะทัมมะสาระถิ, สัตถา เทวะมะนุสสานัง, พุทโธ, ภะคะวาติ.

อิติปิ โส ภะคะวา เพราะเหตุอย่างนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น

๑. อะระหัง (ปริสุทธิคุณ)

เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งอรหันตคุณ ๕ มีความเป็นผู้ห่างไกลจากกิเลส เป็นต้น

๒. สัมมาสัมพุทโธ (ปัญญาคุณ)

เป็นผู้ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง

๓. วิชชาจะระณะสัมปันโน (ปัญญาคุณ)

เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชชา ๓ และจรณะ ๑๕

๔. สุคะโต (ปริสุทธิคุณ)

เป็นผู้เสด็จไปแล้วด้วยดี

๕. โลกะวิทู (ปัญญาคุณ)
เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง

๖. อะนุตตะโร ปุริสะทัมมะสาระถิ (มหากรุณาธิคุณ)
เป็นผู้ฝึกบุรุษที่สมควรฝึกได้ อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า

๗. สัตถา เทวะมะนุสสานัง (มหากรุณาธิคุณ)
เป็นครูผู้สอนของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

๘. พุทโธ (มหากรุณาธิคุณ)
เป็นผู้ตรัสรู้แล้วสอนให้ผู้อื่นตรัสรู้ตาม

๙. ภะคะวา (ปัญญาคุณ, มหากรุณาธิคุณ)
เป็นผู้จำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์

อิติ ดังนี้แล.

พระพุทธคุณ ๕๖

พระพุทธคุณทั้ง ๙ ประการนี้ ได้ขยายออกเป็นพระพุทธคุณ ๕๖ ประการ ด้วยคาถา ๕๖ คาถา ตามเสียงสวดแต่ละคำ ดังนี้

คาถาที่ ๑ ขยายคำว่า “อิ”

อิฏโฐ สัพพัญญุตัญญาณัง อิจฉันโต อาสะวักขะยัง
อิฏฐัง ธัมมัง อะนุปปัตโต อิทธิมันตัง นะมามิหัง.

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงปรารถนาพระสัพพัญญุตญาณ (๒) ทรงปรารถนาความสิ้นอาสวะ (๓) ทรงบรรลุธรรมที่ปรารถนาแล้ว (๔) ทรงได้รับความสำเร็จแล้ว ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๒ ขยายคำว่า “ติ”

ติณโณ โย วัฏฏะทุกขัมหา ติณณัง โลกานะมุตตะโม
ติสโส ภูมี อะติกกันโต ติณณะโอฆัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงข้ามพ้นจากทุกข์ในวัฏฏะแล้ว (๒) ทรงพระคุณประเสริฐกว่าโลกทั้งสาม คือ มนุษย์โลก เทวโลก และพรหมโลก (๓) ทรงข้าม

พ้นภูมิทั้งสาม คือ กามภูมิ รูปภูมิ และอรูปภูมิ (๔) ทรงข้ามโอฆะสี่ คือ กาโมฆะ ภโวฆะ ทิฏโฐฆะ และอวิชโชฆะ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๓ ขยายคำว่า “ปิ”

ปิโย เทวะมะนุสสานัง ปิโย พฺรหฺมานะมุตตะโม
ปิโย นาคะสุปัณณานัง ปิณินฺทฺริยัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงเป็นที่รักของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย (๒) ทรงเป็นที่รักยิ่งของพรหมทั้งหลาย (๓) ทรงเป็นที่รักของนาคและครุฑเป็นต้น (๔) ทรงมีพระอินทรีย์อิ่มเอิบ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๔ ขยายคำว่า “โส”

โสกา วิรัตตะจิตโต โย โสภะนาโม สะเทวะเก
โสกัปปัตเต ปะโมเทนโต โสภะวัณณัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) มีพระทัยคลายจากความเศร้าโศกแล้ว (๒) เป็นผู้เรืองนามในโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก (๓) ทรงยังหมู่สัตว์ผู้เศร้าโศกให้หายโศก (๔) ทรงมีพระฉวีวรรณผุดผ่องดั่งทอง ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๕ ขยายคำว่า “ภะ”

ภะชิตา เยนะ สัทธัมมา ภัคคะปาเปนะ ตาทินา
ภะยะสัตเต ปะหาเสนโต ภะยะสันตัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงจำแนกพระสัทธรรมไว้แล้ว (๒) ทรงทำลายบาปได้แล้ว (๓) ทรงมีพระหฤทัยมั่นคง (๔) ทรงทำสัตว์ผู้กลัวภัยให้หายกลัวแล้ว (๕) ทรงบำบัดภัยให้ระงับลงแล้ว ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๖ ขยายคำว่า “คะ”

คะมิโต เยนะ สัทธัมโม คะมาปิโต สะเทวะกัง
คัจฉะมาโน สิวัง รัมมัง คะตะธัมมัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงบรรลุพระสัทธรรมแล้ว (๒) ทรงสอนมนุษย์และเทวดาให้บรรลุด้วย (๓) ทรงบรรลุพระนิพพานอันน่ายินดี ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้า ผู้มีธรรมอันบรรลุแล้วพระองค์นั้น

คาถาที่ ๗ ขยายคำว่า “วา”

วานา นิกขะมิ โย ตัณหา วาจัง ภาสะติ อุตตะมัง
วานะนิพพาปะนัตถายะ วายะมันตัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงออกจากวานะคือตัณหาเครื่องร้อยรัดแล้ว (๒) ทรงกล่าวพระวาจาอันเลิศแล้ว เพื่อประโยชน์แก่การดับไฟคือวานะ (๓) ผู้ทรงมีความเพียร ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๘ ขยายคำว่า “อะ”

อะนัสสา สะกะสัตตานัง อัสสาสัง เทติ โย ชิโน
อะนันตะคุณะสัมปันโน อันตะคามิง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) โปรดประทานความอุ่นใจแก่สัตว์ทั้งหลายผู้ไม่มีความอุ่นใจ (๒) ทรงเพรียบพร้อมด้วยพระคุณหาที่สุดมิได้ (๓) ทรงบรรลุถึงที่สุดทุกข์ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระชินเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๙ ขยายคำว่า “ระ”

ระโต นิพพานะสัมปัตเต ระโต โย สัตตะโมจะเน
รัมมาเปตีธะ สัตเต โย ระณะจัตตัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงยินดีในนิพพานสมบัติ (๒) ทรงยินดีในการเปลื้องสัตว์จากความทุกข์ (๓) ทรงยังสัตว์ทั้งหลายในโลกนี้ให้ยินดี(ในการเปลื้องทุกข์นั้นด้วย) (๔) ผู้กำจัดข้าศึกคือกิเลสได้แล้ว ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๑๐ ขยายคำว่า “หัง”

หัญญะติ ปาปะเก ธัมเม หังสาเปติ ปะรัง ชะนัง
หังสะมานัง มะหาวีรัง หันตะปาปัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงกำจัดบาปธรรมทั้งหลายได้แล้ว (๒) ยังชนอื่นให้ร่าเริง(ในธรรมอันเป็นกุศล) (๓) ผู้มีพระหฤทัยร่าเริงกล้าหาญยิ่งใหญ่ (๔) ผู้กำจัดบาปได้ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๑๑ ขยายคำว่า “สัม”

สังขะตาสังขะเต ธัมเม สัมมา เทเสสิ ปาณินัง
สังสารัง สังวิฆาเฏติ สัมพุทธันตัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงแสดงธรรมทั้งที่เป็นสังขตะและอสังขตะ แก่สัตว์ทั้งหลายโดยถูกต้อง (๒) ทรงพิฆาตสังสารวัฏเสียได้ (๓) ผู้ตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๑๒ ขยายคำว่า “มา”

มาตาวะ ปาลิโต สัตเต มานะถัทเธ ปะมัททิโต
มานิโต เทวะสังเฆหิ มานะฆาฏัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงถนอมสัตว์ทั้งหลาย ดั่งมารดาถนอมบุตร (๒) ทรงกำหราบคนกระด้างเย่อหยิ่งได้แล้ว (๓) ผู้อันหมู่เทวดานับถือแล้ว (๔) ผู้กำจัดมานะได้แล้ว ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๑๓ ขยายคำว่า “สัม”

สัญจะยัง ปาระมี สัมมา สัญจิตะวา สุขะมัตตะโน
สังขารานัง ขะยัง ทิสฺวา สันตะคามิง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงสั่งสมพระบารมีมาโดยชอบ (๒) ทรงเสวยวิมุตติสุข (๓) ทรงเห็นความเสื่อมสิ้นแห่งสังขารทั้งหลาย (๔) ทรงบรรลุถึงธรรมอันระงับ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจาพระองค์นั้น

คาถาที่ ๑๔ ขยายคำว่า “พุท”

พุชฌิตฺวา จะตุสัจจานิ **พุช**ฌาเปติ มะหาชะนัง
พุชฌาเปนตัง สิวัง มัคคัง **พุท**ธะเสฏฐัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ตรัสรู้สัจจะทั้ง ๔ แล้ว (๒) ทรงสอนมหาชนให้รู้ด้วย (๓) ผู้ทรงช่วยสัตว์ให้รู้ทางพระนิพพาน (๔) ผู้ประเสริฐ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๑๕ ขยายคำว่า “โธ”

โธติ ราเค จะ โทเส จะ **โธ**ติ โมเห จะ ปาณินัง
โธตะเกฺลสัง มะหาปุญญัง **โธ**ตาสะวัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงชำระราคะ (๒) ทรงชำระโทสะ (๓) ทรงชำระโมหะของสัตว์ทั้งหลาย (๔) ผู้มีบุญมาก (๕) มีอาสวะอันสิ้นแล้ว ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๑๖ ขยายคำว่า “วิช”

วิเวเจติ อะสัทธัมมา **วิ**จิตฺวา ธัมมะเทสะนัง
วิเวเก ฐิตะจิตโต โย **วิ**ทิตันตัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงยังสัตว์ให้เลิกร้างห่างไกลจากอสัทธรรม (๒) ทรงปรารภการแสดงธรรมขึ้น (๓) เป็นผู้มีพระหฤทัยตั้งอยู่ในวิเวก (๔) ผู้เป็นนักปราชญ์ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๑๗ ขยายคำว่า “ชา”

ชาติธัมโม ชะราธัมโม **ชา**ติอันโต ปะกาสิโต
ชาติเสฏฐเฐนะ พุทเธนะ **ชา**ติมุตตัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงประกาศชาติธรรม (๒) ทรงประกาศชราธรรม (๓) ทรงประกาศมรณธรรมอันเป็นที่สุดแห่งชาติ (๔) ทรงมีพระชาติอันประเสริฐ (๕) ทรงพ้นจากชาติแล้ว ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๑๘ ขยายคำว่า “จะ”

จะเยติ ปุญญะสัมภาเร **จะ**เยติ สุขะสัมปะทัง
จะชันตัง ปาปะกัมมานิ **จะ**ชาเปนตัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงก่อสร้างบุญสมภารมา (๒) ทรงสั่งสมสุขสมบัติ (๓) ทรงละทิ้งบาปกรรมทั้งหลายเอง (๔) ทรงสั่งสอนสัตว์ทั้งหลายให้ละทิ้งบาปกรรมทั้งหลายด้วย ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๑๙ ขยายคำว่า “ระ”

ระมิตัง เยนะ นิพพานัง **รั**กขิตา โลกะสัมปะทา
ระชะโทสาทิเกฺลเสหิ **ระ**หิตันตัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงยินดีพระนิพพาน (๒) ทรงรักษาความดีสำหรับโลกไว้แล้ว (๓) ทรงเว้นห่างจากกิเลสทั้งหลาย ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๒๐ ขยายคำว่า “ณะ”

นะมิโตเยวะ พฺรหฺเมหิ **นะ**ระเทเวหิ สัพพะทา
นะทันโต สีหะนาทัง โย **นะ**ทันตัง ตัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ผู้อันพรหม เทวดา และมนุษย์ทั้งหลายนอบน้อมอยู่ทุกเมื่อ (๒) ทรงบันลือสีหนาท ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้นผู้ทรงบันลือสีหนาทอยู่

คาถาที่ ๒๑ ขยายคำว่า “สัม”

สังขาเร ติวิเธ โลเก **สั**ญชานาติ อะนิจจะโต
สัมมา นิพพานะสัมปัตติ **สัม**ปันโน ตัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงกำหนดรู้สังขารทั้งหลายในสามโลก โดยความเป็นของไม่เที่ยง (๒) ทรงถึงพร้อมด้วยนิพพานสมบัติโดยชอบ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๒๒ ขยายคำว่า “ปัน”

ปะกะโต โพธิสัมภาเร **ปะ**สัฏโฐ โย สะเทวะเก
ปัญญายะ อะสะโม โหติ **ปะ**สันนัง ตัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงก่อสร้างโพธิสมภารมา (๒) เป็นผู้ประเสริฐสุดในหมู่มนุษย์และเทวดา (๓) หาผู้เสมอมิได้ด้วยพระปัญญาคุณ (๔) ผู้ผ่องใส ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๒๓ ขยายคำว่า “โน”

โน เทติ นิระยัง คันตุง **โน** จะ ปาปัง อะการะยิ
โน สะโม อัตถิ ปัญญายะ **โน**นะธัมมัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงป้องกันสัตว์ไว้มิให้ไปสู่นรก (๒) ทรงป้องกันสัตว์ไว้มิให้มิให้ทำบาป (๓) ผู้เสมอพระองค์ด้วยปัญญาหามีไม่ (๔) ผู้หาความบกพร่องมิได้ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๒๔ ขยายคำว่า “สุ”

สุนทะโร วะระรูเปนะ **สุ**สะโร ธัมมะภาสะเน
สุทุททะสัง ทิสาเปติ **สุ**คะตันตัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) มีพระรูปโฉมงดงาม (๒) มีพระสุรเสียงไพเราะในการแสดงธรรม (๓) ทรงโปรดเวไนยชนให้เห็นธรรมอันเห็นได้ยาก (๔) ผู้เสด็จไปดีแล้ว ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๒๕ ขยายคำว่า “คะ”

คัจฉันโต โลกิยา ธัมมา **คั**จฉันโต อะมะตัง ปะทัง
คะโต โส สัตตะโมเจตุง **คะ**ตัญญาณัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) เสด็จไปจากโลกียธรรม (๒) บรรลุถึงโลกุตรธรรมอันเป็นอมตบท (๓) พระองค์เสด็จไปเพื่อปลดเปลื้องสัตว์จากความทุกข์ (๔) ผู้บรรลุพระสัพพัญญุตญาณแล้ว ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๒๖ ขยายคำว่า “โต”

โตเสนโต วะระธัมเมนะ **โต**สัฏฐาเน สิเว วะเร
โตสัง อะกาสิ ชันตูนัง **โต**ละจิตตัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงโปรดสัตว์ให้แช่มชื่นด้วยพระธรรม (๒) ทรงทำสัตว์ทั้งหลายให้มีความยินดีในพระนิพพานอันควรยินดี (๓) ทรงมีพระทัยเที่ยงตรง ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๒๗ ขยายคำว่า “โล”

โลเภ ชะหะติ สัมพุทโธ **โล**กะเสฏโฐ คุณากะโร
โลเภ สัตเต ชะหาเปติ **โล**ภะสันตัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงละโลภะได้แล้ว (๒) ทรงเป็นผู้ประเสริฐสุดในโลก (๓) ทรงเป็นบ่อเกิดแห่งคุณทั้งหลาย (๔) ผู้มีโลภะอันระงับแล้ว (๕) ทรงยังสัตว์ทั้งหลายให้ละโลภะได้ด้วย ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๒๘ ขยายคำว่า “กะ”

กันโต โย สัพพะสัตตานัง **กั**ตวา ทุกขักขะยัง ชิโน
กะเถนโต มะธุรัง ธัมมัง **กะ**ถาสัณหัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงเป็นที่รักใคร่ของสัตว์ทั้งหลาย (๒) ทรงทำความสิ้นทุกข์แก่สรรพสัตว์ (๓) ทรงแสดงพระสัทธรรมอันไพเราะ (๔) ทรงมีพระวาจาละเอียดสุขุม ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระชินเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๒๙ ขยายคำว่า “วิ”

วินะยัง โย ปะกาเสติ **วิ**ทธังเสตวา ตะโย ภะเว
วิเสสัญญาณะสัมปันโน **วิ**ปปะสันนัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงประกาศพระวินัย (๒) ทรงทำลายไตรภพ (คือ กามภพ รูปภพ อรูปภพ) (๓) ทรงถึงพร้อมด้วยพระญาณอันวิเศษ (๔) ทรงเป็นผู้บริสุทธิ์หมดจด ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๓๐ ขยายคำว่า “ทู”

ทูเส สัตเต ปะหาเสนโต **ทู**รัฏฐาเน ปะกาสะติ
ทูรัง นิพพานะมาคัมมะ **ทู**สะหันตัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ยังสัตว์ผู้โกรธเคืองให้หายโกรธแล้วร่าเริงด้วยธรรม (๒) ทรงมีพระเกียรติคุณปรากฏไปไกล (๓) ผู้ดำเนินถึงพระนิพพานอันเป็นแดนไกล (๔) ทรงกำจัดความชั่วร้ายได้แล้ว ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๓๑ ขยายคำว่า “อะ”

อันตัง ชาติชะราทีนัง **อะ**กาสิ ทิปะทุตตะโม
อะเนกุสสาหะจิตเตนะ **อัส**สาเสนตัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ผู้ทรงพระคุณอันสูงสุดในหมู่มนุษย์ทั้งหลาย (๒) ได้ทรงทำที่สุดแห่งทุกข์มีชาติและชราเป็นต้นแล้ว (๓) ผู้โปรดสัตว์ให้อุ่นใจด้วยน้ำพระหฤทัยอุตสาหะเป็นอันมาก ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๓๒ ขยายคำว่า “นุต”

นุเทติ ราคะจิตตานิ **นุ**ทาเปติ ปะรัง ชะนัง
นุนะ อัตถัง มะนุสสานัง **นุ**สาสันตัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงบรรเทาซึ่งราคะจิตได้แล้ว (๒) ทรงยังบุคคลอื่นให้บรรเทาด้วย (๓) ทรงพร่ำสอนธรรมอันเป็นประโยชน์แน่แท้แก่มนุษย์ทั้งหลาย ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๓๓ ขยายคำว่า “ตะ”

ตะโนติ กุสะลัง กัมมัง **ตะ**โนติ ธัมมะเทสะนัง
ตัณหายะ วิจะรันตานัง **ตัณ**หาฆาฏัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงเผยแผ่กรรมอันเป็นกุศล (๒) ทรงประกาศธรรมให้กว้างขวางออกไป (๓) ทรงกำจัดตัณหาของสัตว์ทั้งหลายผู้พล่านอยู่ด้วยความอยากต่างๆ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๓๔ ขยายคำว่า “โร”

โรเสนโต เนวะ โกเปติ **โร**เสเหวะ นะ กุชฌะติ
โรคานัง ราคะอาทีนัง **โร**คะหันตัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ไม่โกรธผู้ที่โกรธ (๒) ไม่ทรงพลอยโกรธไปกับพวกคนโกรธ (๓) ทรงกำจัดโรคมีราคะเป็นอาทิ ของผู้มีโรคทั้งหลาย ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๓๕ ขยายคำว่า “ปุ”

ปุณันตัง อัตตะโน ปาปัง **ปุ**เรนตัง ทะสะปาระมี
ปุญญะวันตัสสะ ราชัสสะ **ปุ**ตตะภูตัง นะมามิหัง

ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้า (๑) ผู้ทรงขจัดบาปของพระองค์เองได้แล้ว (๒) ทรงบำเพ็ญพระบารมี ๑๐ ประการให้เต็มเปี่ยมแล้ว (๓) ทรงเป็นพระโอรสของพระราชาผู้มีบุญ

คาถาที่ ๓๖ ขยายคำว่า “ริ”

ริปุราคาทิภูตัง วะ **ริ**ทธิยา ปะฏิหัญญะติ
ริตตัง กัมมัง นะ กาเรตา- **ริ**ยะวังสัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงกำจัดกิเลสอันเป็นข้าศึกมีราคะเป็นต้นด้วยบุญฤทธิ์ (๒) ไม่ทรงแนะนำให้สัตว์ทำกรรมอันไร้ประโยชน์ (๓) ผู้ดำเนินตามประเพณีของอริยะทั้งหลาย ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๓๗ ขยายคำว่า “สะ”

สัมปันโน วะระสีเลนะ **สะ**มาธิปะวะโร ชิโน
สะยัมภูญาณะสัมปันโน **สั**ณหะวาจัง นะมามิหัง

พระชินเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงถึงพร้อมด้วยศีล (๒) มีพระสมาธิอันประเสริฐสุด (๓) ทรงประกอบด้วยพระสยัมภูญาณ (๔) ทรงมีพระวาจาละเอียดอ่อนนุ่มนวล ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระชินเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๓๘ ขยายคำว่า “ทัม”

ทันโต โย สะกะจิตตานิ ทะมิตะวา สะเทวะกัง
ทะทันโต อะมะตัง เขมัง ทันตินทริยัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงฝึกจิตของพระองค์ก่อนแล้ว (๒) ทรงฝึกจิตของมนุษย์และเทวดา (๓) โปรดประทานอมตธรรมอันเกษมแล้ว (๔) ผู้มีอินทรีย์อันฝึกได้แล้ว ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๓๙ ขยายคำว่า “มะ”

มะหุสสาเหนะ สัมพุทโธ มะหันตัง ญาณะมาคะมิ
มะหิตัง นะระเทเวหิ มะโนสุทธัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ได้ตรัสรู้ด้วยความอุตสาหะใหญ่หลวง (๒) ทรงบรรลุญาณอันประเสริฐสุด (๓) ทรงมีพระทันบริสุทธิ์ที่มนุษย์และเทวดาบูชาแล้ว ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๔๐ ขยายคำว่า “สา”

สารัง เทตีธะ สัตตานัง สาเรติ อะมะตัง ปะทัง
สาระถี วิยะ สาเรติ สาระธัมมัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) โปรดประทานธรรมอันเป็นแก่นสารแก่สัตว์ทั้งหลายในโลกนี้ (๒) สอนสัตว์ทั้งหลายให้ดำเนินไปสู่ทางอันเป็นอมตะ ดังสารถียังม้าให้แล่นไปสู่ทางที่ประสงค์ฉะนั้น (๓) ทรงมีพระธรรมเป็นแก่นสาร ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๔๑ ขยายคำว่า “ระ”

รัมมะตาริยะสัทธัมเม รัมมาเปติ สะสาวะกัง
รัมเม ฐาเน วะสาเปนตัง ระณะหันตัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงยินดีในอริยสัทธรรม (๒) ทรงยังสาวกของพระองค์ให้ยินดีด้วย (๓) ผู้ยังสาวกให้อยู่ในฐานะอันน่ายินดี (๔) ทรงกำจัดข้าศึกคือกิเลส ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๔๒ ขยายคำว่า “ถิ”

ถิโต โย วะระนิพพาเน ถิเร ฐาเน สะสาวะโก
ถิรัง ฐานัง ปะกาเสติ ถิตัง ธัมเม นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันมั่นคงคือพระนิพพาน (๒) ทรงมีพระสงฆ์สาวกผู้ดำรงอยู่ในฐานะอันมั่นคงคือพระนิพพาน (๓) ทรงประกาศฐานะอันมั่นคงพระนิพพานนั้น ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระเจ้า ผู้ดำรงอยู่ในธรรมอันมั่นคงนั้น

คาถาที่ ๔๓ ขยายคำว่า “สัต”

สัทธัมมัง เทสะยิตวานะ สันตะนิพพานะปาปะกัง
สะสาวะกัง สะมาหิตัง สันตะจิตตัง นะมามิหัง

ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพร้อมทั้งพระสงฆ์สาวก (๑) ผู้แสดงพระสัทธรรมอันให้ถึงพระนิพพานอันสงบ (๒) ผู้มีหทัยตั้งมั่น (๓) ผู้มีจิตสงบระงับแล้ว

คาถาที่ ๔๔ ขยายคำว่า “ถา”

ถานัง นิพพานะสังขาตัง ถาเมนาธิคะโต มุนิ
ถาเน สัคคะสิเว สัตเต ถาเปนตัง ตัง นะมามิหัง

พระมุนีเจ้าพระองค์ใด (๑) ได้บรรลุธรรมคือพระนิพพานด้วยกำลังแห่งความเพียร (๒) ทรงยังหมู่สัตว์ให้ดำรงอยู่ในฐานะอันสมควรคือสวรรค์และนิพพาน ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๔๕ ขยายคำว่า “เท”

เทนโต โย สัคคะนิพพานัง เทวะมะนุสสะปาณินัง
เทนตัง ธัมมะวะรัง ทานัง เทวะเสฏฐัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ประทานสมบัติคือสวรรค์และพระนิพพานแก่หมู่สัตว์พร้อมทั้งเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย (๒) ผู้ให้ธรรมอันประเสริฐเป็นทาน (๒) ผู้ประเสริฐกว่าเทวดาและมนุษ์ทั้งหลาย ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๔๖ ขยายคำว่า “วะ”

วันตะราคัง วันตะโทสัง วันตะโมหัง อะนาสะวัง
วันทิตัง เทวะพรูหุเมหิ มะหิตันตัง นะมามิหัง

ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้า (๑) ผู้คายราคะ (๒) คายโทสะ (๓) คายโมหะ (๔) สิ้นอาสวะ (๕) ผู้อันเทวดาและพรหมทั้งหลายกราบไหว้แล้ว

คาถาที่ ๔๗ ขยายคำว่า “มะ”

มะหะตา วิริเยนาปิ มะหันตัง ปาระมิง อะกา
มะนุสสะเทวะพรูหุเมหิ มะหิตันตัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงสร้างพระบารมีใหญ่ด้วยพระวิริยะอันใหญ่หลวง (๒) ผู้อันมนุษย์ เทวดา และพรหมบูชาแล้ว ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๔๘ ขยายคำว่า “นุส”

นุนะ ธัมมัง ปะกาเสนโต นุทะนัตถายะ ปาปะกัง
นุนะ ทุกขาธิปันนานัง นุทาปิตัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงประกาศธรรมอันแน่แท้ เพื่อบรรเทาบาปของสัตว์ทั้งหลายผู้จมทุกข์อยู่เต็มแปล้ (๒) ผู้โปรดสัตว์ให้บรรเทาบาปของตนได้ด้วย ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๔๙ ขยายคำว่า “สา”

สาวะกานังนุสาเสติ สาระธัมเม จะ ปาณินัง
สาระธัมมัง มะนุสสานัง สาสิตันตัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงพร่ำสอนสารธรรมแก่พระสาวกและเวไนยสัตว์ทั้งหลาย (๒) ทรงสอนสารธรรมแก่มนุษย์ทั้งหลาย ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๕๐ ขยายคำว่า “นัง”

นันทันโต วะระสัทธัมเม **นัน**ทาเปติ มะหามุนิ
นันทะภูเตหิ เทเวหิ **นัน**ทะนียัง นะมามิหัง

พระมหามุนีเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงยินดีในพระสัทธรรม (๒) ทรงยังสัตว์ทั้งหลายให้ยินดีด้วย (๓) ผู้อันเทวดาที่แสวงหาที่เพลิดเพลินต่างพากันยินดี ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระมหามุนีเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๕๑ ขยายคำว่า “พุท”

พุชฌิตาริยะสัจจานิ **พุช**ฌาเปติ สะเทวะกัง
พุทธะญาเณหิ สัมปันนัง **พุท**ธัง สัมมา นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ตรัสรู้อริยสัจแล้ว (๒) สอนมนุษย์และเทวดาให้รู้ตาม (๓) ทรงเพียบพร้อมด้วยพระพุทธญาณ (๔) ตรัสรู้โดยชอบแล้ว ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๕๒ ขยายคำว่า “โธ”

โธวิตัพพัง มะหาวีโร **โธ**วันโต มะละมัตตะโน
โธวิโต ปาณินัง ปาปัง **โธ**ตะเกลสัง นะมามิหัง

พระมหาวีรเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงชำระมลทินที่ควรชำระแล้ว (๒) ทรงล้างบาปของสัตว์ทั้งหลาย (๓) ทรงล้างเครื่องเศร้าหมอง ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระมหาวีรเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๕๓ ขยายคำว่า “ภะ”

ภะยะมาปันนะสัตตานัง **ภะ**ยัง หาเปติ นายะโก
ภะเว สัพเพ อะติกกันโต **ภะ**คะวันตัง นะมามิหัง

พระผู้นำพระองค์ใด (๑) ทรงยังความกลัวของสัตว์ผู้ประสบภัยให้หาย (๒) ทรงก้าวล่วงภพทั้งปวง ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระผู้นำพระองค์นั้นผู้มีโชค

คาถาที่ ๕๔ ขยายคำว่า “คะ”

คะหิโต เยนะ สัทธัมโม คะตัญญาเณนะ ปาณินัง
คะหะณิยัง วะรัง ธัมมัง คัณหาเปนตัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงมีพระญาณลุล่วง (๒) ทรงแสดงธรรมแล้ว (๓) ทรงสอนสัตว์ทั้งหลายให้รับเอาธรรมอันประเสริฐ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาที่ ๕๕ ขยายคำว่า “วา”

วาปิตัง ปะวะรัง ธัมมัง วานะโมกขายะ ภิกขุนัง
วาสิตัง ปะวะเร ธัมเม วานะหันตัง นะมามิหัง

ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้า (๑) ผู้ทรงประกาศพระธรรมอันประเสริฐแก่ภิกษุทั้งหลาย เพื่อให้พ้นจากวานะคือตัณหา (๒) ผู้จบพรหมจรรย์ในธรรมอันประเสริฐ (๓) ผู้กำจัดวานะคือตัณหา

คาถาที่ ๕๖ ขยายคำว่า “ติ”

ติณโณ โย สัพพะปาเปหิ ติณโณ สัคคา ปะติฏฐิโต
ติเร นิพพานะสังขาเต ติกขะญาณัง นะมามิหัง.

พระพุทธเจ้าพระองค์ใด (๑) ทรงข้ามพ้นจากบาปทั้งปวง (๒) ทรงข้ามห้วงน้ำใหญ่ (๒) ดำรงอยู่บนฝั่งคือพระนิพพาน (๔) ทรงมีพระปัญญาญาณอันคมกล้า ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

คาถาสรุปพุทธคุณ ๕๖ ประการ

ฉัปปัญญาสะ พุทธะคาถา พุทธะคุณา สุคัมภิรา
เอเตสะมานุภาเวนะ โสตถิ เม โหตุ สัพพะทา.

คาถาบาลีอันพรรณนาคุณของพระพุทธเจ้า ๕๖ ประการ ได้แสดงพระพุทธคุณไว้อย่างลึกซึ้ง ด้วยอานุภาพแห่งพระพุทธคุณทั้งหลายเหล่านั้น ขอความสวัสดีจงมีแก่ข้าพเจ้า ในกาลทั้งปวงเทอญ

พระธรรมคุณ ๖ ขยายเป็น ๓๘

สฺวากขาโต ภะคะวาตา ธัมโม, สันทิฏฐิโก, อะกาลิโก, เอหิปัสสิโก, โอปะนะยิโก, ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วัญญูหีติ.

๑. สฺวากขาโต ภะคะวาตา ธัมโม

พระธรรม เป็นธรรมที่พระผู้มีพระภาค ตรัสไว้ดีแล้ว

๒. สันทิฏฐิโก

เป็นธรรมที่ผู้ปฏิบัติเห็นได้ด้วยตนเอง

๓. อะกาลิโก

เป็นธรรมที่ปฏิบัติได้และให้ผลได้ ไม่จำกัดกาล

๔. เอหิปัสสิโก

เป็นธรรมที่ควรกล่าวกับผู้อื่นว่า ท่านจงมาดูเถิด

๕. โอปะนะยิโก

เป็นธรรมที่ควรน้อมเข้ามาใส่ตัว

๖. ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วัญญูหิ

เป็นธรรมที่ผู้รู้ ก็รู้ได้เฉพาะตน

อิติ ดังนี้แล.

พระธรรมคุณ ๓๘

พระธรรมคุณทั้ง ๖ ประการนี้ ได้ขยายออกเป็นพระธรรมคุณ ๓๘ ประการ ด้วยคาถา ๓๘ คาถา ตามเสียงสวดแต่ละคำ ดังนี้

คาถาที่ ๑ ขยายคำว่า “สฺวาก”

สฺวาคะตันตัง สิวัง รัมมัง สฺวานะยัง ธัมมะเทสิตัง
สฺวาหุเนยยัง ปุญญะเขตตัง สฺวาสะภันตัง นะมามิหัง

พระนิพพานนั้นเป็นธรรมควรยินดี อันพระพุทธเจ้าได้ทรงลุถึงมาดีแล้ว ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมอันเป็นธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ พระสงฆ์นำสืบมาด้วยดี ควรบูชาอย่างดี เป็นบุญเขตอันประเสริฐแท้

คาถาที่ ๒ ขยายคำว่า “ขา”

ขาทันโต โย สัพพะปาปัง ขายิโต โย จะ มาธุโร
ขายันตัง ติวิธัง โลกัง ขายิตันตัง นะมามิหัง

พระธรรมใดกัดกิน (คือทำลาย) ซึ่งบาปทั้งปวง พระธรรมอันหวานชื่นใด พระพุทธเจ้าตรัสไว้แล้ว ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมนั้น อันกิน (คือครอบงำ) โลกทั้งสามไว้ (คือมนุษยโลก เทวโลก พรหมโลก) ปรากฏเด่นอยู่

คาถาที่ ๓ ขยายคำว่า “โต”

โตเสนโต สัพพะสัตตานัง โตเสติ ธัมมะเทสะนัง
โตสะจิตตัง สะมิชฌันตัง โตสิตันตัง นะมามิหัง

พระธรรมใด ปลุกปลอบสรรพสัตว์ให้ยินดีฟังพระธรรมเทศนา ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมนั้น อันยังสัตว์ผู้มีจิตยินดีในธรรมให้เจริญ ยังสัตว์ให้แช่มชื่น

คาถาที่ ๔ ขยายคำว่า “ภะ”

ภัคคะราโค ภัคคะโทโส ภัคคะโมโห อนุตตะโร
ภัคคะกิเลสะสัตตานัง ภะคะวันตัง นะมามิหัง

พระธรรมใด หักราคะ หักโทสะ หักโมหะ หาธรรมอื่นยิ่งกว่ามิได้ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมนั้น อันเป็นที่เคารพของสัตว์ผู้มีกิเลสอันหักแล้ว

คาถาที่ ๕ ขยายคำว่า “คะ”

คัจฉันโต รัมมะเก สิเว คะมาปิโต สะเทวะเก
คัจฉันโต พรหมะจะริเย คัจฉันตันตัง นะมามิหัง

พระธรรมใด ดำเนินไปในพระนิพพานอันน่ายินดี ยังมนุษย์กับทั้งเทวดาผู้ประพฤติพรหมจรรย์ ให้ดำเนินไปถึงพระนิพพานนั้น ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมนั้น อันดำเนินไปอย่างนั้น

คาถาที่ ๖ ขยายคำว่า “วะ”

วันตะราคัง วันตะโทสัง วันตะโมหัง วันตะปาปะกัง
วันตัง พาละมิจฉาทีนัง วันตะคันถัง นะมามิหัง

ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรม อันคายราคะ คายโทสะ คายโมหะ คายบาป คายความโง่ คายโทษทั้งหลายมีความอยากเป็นต้น คายกิเลสเครื่องร้อยรัดใจ

คาถาที่ ๗ ขยายคำว่า “ตา”

ตาเรสิ สัพพะสัตตานัง ตาเรสิ โอริมังติรัง
ตาเรนตัง โอฆะสังสารัง ตาเรนตันตัง นะมามิหัง

พระธรรมใด ยังสรรพสัตว์ให้ข้ามสงสารวัฏ ไปสู่ฝั่งคือพระนิพพาน ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมนั้น ผู้ช่วยให้สัตว์ข้ามพ้นโอฆสงสารได้

คาถาที่ ๘ ขยายคำว่า “ธัม”

ธะระมาเนปิ สัมพุทเธ ธัมมัง เทสัง นิรันตะรัง
ธะเรติ อะมังตัง ฐานัง ธะเรนตันตัง นะมามิหัง

แต่ครั้งพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่นั้น พระองค์ทรงแสดงพระธรรมใดไว้มิได้ขาด พระธรรมใดทรงไว้ซึ่งฐานะอันเป็นอมตะ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมนั้นอันเป็นสภาพทรงอยู่

คาถาที่ ๙ ขยายคำว่า “โม”

โมหัญเญ ทะมันโต สัตเต โมหะชิเต อะการะยิ
โมหะชาเต ธัมมะจารี โมหะชิตัง นะมามิหัง

พระธรรมใด ฝึกฝนสัตว์ทั้งหลายที่ลุ่มหลง ทำให้เป็นผู้ชนะความหลงได้ ยังสัตว์ผู้เกิดมาด้วยความหลงให้ประพฤติธรรม ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมนั้น อันครอบงำความหลงได้

คาถาที่ ๑๐ ขยายคำว่า “สัน”

สัพพะสัตตะตะโมนุโท สัพพะโสกะวินาสะโก

สัพพะสัตตะหิตักกะโร สัพพะสันตัง นะมามิหัง

พระธรรมใด บรรเทาความมืดของสัตว์ทั้งปวง ยังความโศกทั้งปวงให้เสื่อมหาย ก่อประโยชน์เกื้อกูลแก่สรรพสัตว์ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมนั้น อันเป็นสภาพสงบเย็นด้วยประการทั้งปวง

คาถาที่ ๑๑ ขยายคำว่า “ทิฏ”

ทิฏเฐ ธัมเม อะนุปปัตโต ทิฏฐิกังขาทะโย ลุโต
ทิฏฐี ทวาสัฏฐิ ฉินทันโต ทิฏฐะธัมมัง นะมามิหัง

พระธรรมใด ผู้มีปัญญาบรรลุถึงได้โดยลำดับในทิฐธรรมนี้ ตัดทิฏฐิ ๖๒ ได้ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมนั้น อันพระพุทธเจ้าทรงเห็นแล้ว

คาถาที่ ๑๒ ขยายคำว่า “ฐิ”

ฐิติสีละสะมาจาเร ฐิติเตระสะธุตังคะเก
ฐิติธัมเม ปะติฏฐาติ ฐิติปะทัง นะมามิหัง

พระอริยะย่อมตั้งอยู่ในฐิติธรรม (ธรรมคือความคงสภาพอยู่) คือในศีลและจรรยามารยาทที่ดีอันเป็นฐิติ ในธุดงค์ ๑๓ อันเป็นฐิติ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมนั้น อันเป็นเครื่องถึงฐิติ

คาถาที่ ๑๓ ขยายคำว่า “โก”

โกกานัง ราคัง ปีเหติ โกโธปิ ปะฏิหัญญะติ
โกกานัง ปูชิโต โลเก โกกานันตัง นะมามิหัง

พระธรรมใด เบียนเสียซึ่งความรักของคนทั้งหลายที่ยึดถือ แม้ความโกรธก็กำจัดเสียด้วย เป็นสิ่งซึ่งคนที่ยังยึดถือก็บูชาอยู่ในโลกนี้ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมนั้น อันเป็นที่สิ้นสุดแห่งความยึดถือ

คาถาที่ ๑๔ ขยายคำว่า “อะ”

อัคโค เสฏโฐ วะระธัมโม อัคคะปัญโญ ปะพุชฌะติ

อัคคัง ธัมมัง สุนิปุณัง อัคคันตัง วะ นะมามิหัง

พระธรรมเป็นของเลิศประเสริฐสุด ผู้มีปัญญาเลิศย่อมตรัสรู้ธรรมอันละเอียดเลิศได้ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมอันเลิศนั้นแล

คาถาที่ ๑๕ ขยายคำว่า “กา”

กาเรนโต โย สิวัง รัชชัง กาเรติ ธัมมะจาริเย
กาตัพพะสุสิกขากาเม กาเรนตันตัง นะมามิหัง

พระธรรมใด เมื่อยังสัตว์ให้ทำราชัยคือพระนิพพาน ย่อมยังสัตว์ผู้ประพฤติธรรมให้ทำ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมนั้น อันยังสัตว์ผู้ใคร่ในการศึกษาดีที่ตนพึงทำ ให้ทำสิวราชัยนั้น

คาถาที่ ๑๖ ขยายคำว่า “ลิ”

ลิโต โย สัพพะทุกขานิ ลิขิโต ปะฏิกัตตะเย
ลิมปิเตปิ สุวัณเณนะ ลิตันตังปิ นะมามิหัง

พระธรรมใด บำบัดเสียซึ่งทุกข์ทั้งปวง ท่านลิขิตไว้ในพระไตรปิฎก ซึ่งปิดทองไว้สวยงามก็มี ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมนั้น อันบำบัดทุกข์ได้จริง

คาถาที่ ๑๗ ขยายคำว่า “โก”

โก สะทิโสวะ ธัมเมนะ โก ธัมมัง อะภิปูชะยิ
โก วินทะติ ธัมมะระสัง โกสะลันตัง นะมามิหัง

สภาพอะไรที่เสมอด้วยพระธรรม (มีหรือ) ใครบูชาพระธรรมอย่างยิ่ง ใครได้ประสบธรรมรส ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมนั้น อันทำบุคคลให้เป็นผู้ฉลาด

คาถาที่ ๑๘ ขยายคำว่า “เอ”

เอสะติ พุทธะวะจะนัง เอสะติ ธัมมะมุตตะมัง
เอสะติ สัคคะโมกขัญจะ เอสะตันนัง นะมามิหัง

บัณฑิตย่อมแสวงหาพระพุทธวจนะ ย่อมแสวงหาธรรมอย่างสูง และย่อมแสวงหา

สรรค์และพระนิพพาน ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมนั้น อันเป็นที่แสวงหาแห่งบัณฑิต

คาถาที่ ๑๙ ขยายคำว่า “หิ”

หิเน ฐาเน นะ ชายันเต หิเน โถเมติ สุคคะติง
หิเน โมหะสะมัง ชาลัง หินันตังปิ นะมามิหัง

พระธรรมใด ไม่ยังสัตว์ให้เกิดในฐานะที่ต่ำทราม ยังคนชั้นต่ำ (ที่ทำดี) ให้ได้ชมสุคติก็ได้ ละกิเลสดุจข่ายที่เหนียวแน่นเสมอโมหะก็ได้ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมนั้น อันเป็นที่สิ้นสุดความเลวทราม

คาถาที่ ๒๐ ขยายคำว่า “ปัส”

ปะกะโต โพธิสัมภาเร ปะสัฏโฐ โย สะเทวะเก
ปัญญายะ นะ สะโม โหติ ปะสันโน ตัง นะมามิหัง

พระธรรมใดก่อสร้างโพธิสมภาร อันเทวดาและมนุษย์ยกย่องแล้ว ในโลกนี้กับทั้งเทวโลก สิ่งที่ผ่องใสเสมอด้วยปัญญาหามีไม่ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมนั้น

คาถาที่ ๒๑ ขยายคำว่า “สิ”

สีเลนะ สุคะติง ยันติ สีเลนะ โภคะสัมปะทา
สีเลนะ นิพพุติง ยันติ สีละธัมมัง นะมามิหัง

คนทั้งหลายไปสุคติด้วยศีล ความถึงพร้อมแห่งโภคทรัพย์ย่อมมีด้วยศีล ถึงความดับทุกข์ได้ก็ด้วยศีล ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมคือศีล

คาถาที่ ๒๒ ขยายคำว่า “โก”

โก โส อัคคะปุญโญ พุทโธ โกธะชะหัง อะธิคัจฉะติ
โก ธัมมัญจะ วิชานาติ โกธะวันตัง นะมามิหัง

พระพุทธเจ้าพระองค์ใดนั้นเป็นผู้มีบุญเลิศ ทรงลุถึงธรรมที่ละความโกรธได้ พระพุทธเจ้าพระองค์ใดเล่า ทรงรู้แจ้งพระธรรม ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมนั้น อันคายความโกรธได้

คาถาที่ ๒๓ ขยายคำว่า “โอ”

โอภะโต สัพพะกิเลสัง **โอ**ภัญชิโต สัพพาสะวัง
โอภะโต ทิฏฐิชาลัญจะ **โอ**ภะตัง ตัง นะมามิหัง

พระธรรมใด ทำลายกิเลสทั้งปวงได้ หักอาสวะทั้งปวงเสีย และรื้อข่ายคือทิฏฐิเสียด้วย ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมนั้น อันเป็นสภาพรื้อกิเลส

คาถาที่ ๒๔ ขยายคำว่า “ปะ”

ปัญญา ปะสัฏฐา โลกัสมิง **ปั**ญญา นิพเพธะคามินี
ปัญญายะ นะ สะโม โหติ **ปะ**สันโน ตัง นะมามิหัง

ปัญญาเป็นสิ่งที่คนฉลาดสรรเสริญในโลก ปัญญาทำให้ถึงความรู้แจ้งแทงตลอด สิ่งที่ผ่องใสเสมอด้วยปัญญาไม่มี ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมคือปัญญานั้น

คาถาที่ ๒๕ ขยายคำว่า “นะ”

นะรานะระหิตัง ธัมมัง **นะ**ระเทเวหิ ปูชิตัง
นะรานัง กามะปังเกหิ **นะ**มิตันตัง นะมามิหัง

ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรม อันเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่มนุษย์และอมนุษย์ อันมนุษย์และเทวดาทั้งหลายบูชา เหนี่ยวรั้งคนทั้งหลายให้พ้นจากหล่มคือกามนั้น

คาถาที่ ๒๖ ขยายคำว่า “ยิ”

ยิชชะเต สัพพะสัตตานัง **ยิ**ชชะเต เทวะพรหมุนา
ยิชชิสสะเต จะ ปาณีหิ **ยิ**ฏฐันตัมปิ นะมามิหัง

พระธรรมใด อันสัตว์ทั้งปวงบูชา เทวดาและพรหมก็บูชา และสัตว์ทั้งหลายจักบูชาต่อไป ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมนั้น อันสัตว์ทั้งหลายบูชาทั่วกัน

คาถาที่ ๒๗ ขยายคำว่า “โก”

โกปัง ชะหะติ ปาปะกัง **โก**ธะโกธัญจะ นาสะติ

โกธัง ชะเหติ ธัมเมนะ **โก**ธะนุทัง นะมามิหัง

พระธรรมใด ละความโกรธอันเป็นความชั่วเสียได้ และทำความโกรธของคนโกรธให้หาย บุคคลย่อมละความโกรธได้ด้วยธรรม ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมอันบรรเทาความโกรธได้นั้น

คาถาที่ ๒๘ ขยายคำว่า “ปัจ”

ปะปัญจาภิระตา ปะชา **ปะ**ชะหิตา ปาปะกา จะโย
ปัปโปติ โสติวิปุโล **ปัช**โชตันตัง นะมามิหัง

หมู่สัตว์ยินดียิ่งนักในปปัญจธรรม (คือตัณหา มานะ ทิฏฐิ ที่ถ่วงสัตว์ให้ชักช้าอยู่ในสังสารวัฏ) บาปธรรม (เครื่องถ่วงสัตว์) ทั้งหลายนั้น อันพระธรรมใดละได้แล้วแท้ ผู้ใดถึงพระธรรมนั้น ผู้นั้นย่อมเป็นผู้ไพบูลย์ (ใหญ่)ยิ่ง ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมนั้นอันเป็นสภาพสว่างไสว

คาถาที่ ๒๙ ขยายคำว่า “จัต”

จะริตวา พรหมะจะริยัง **จัต**ตาสะโว วิสุชฌะติ
จะชาเปนตัง วะ ทาเนนะ **จะ**ชันตันตัง นะมามิหัง

บุคคลผู้สละอาสวะได้เพราะประพฤติพรหมจรรย์ ย่อมหมดจด ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมนั้น อันเป็นสภาพสละ ยังสัตว์ให้สละด้วยการให้ทาน

คาถาที่ ๓๐ ขยายคำว่า “ตัง”

ตะโนติ กุสะลัง กัมมัง **ตะ**โนติ สัพพะวิริยัง
ตะโนติ สีละสะมาธิง **ตะ**นันตังวะ นะมามิหัง

พระธรรมใด แผ่การกระทำที่เป็นกุศลออกไป ขยายความเพียรละบาป บำเพ็ญบุญออกไป เผยศีลสมาธิ (ปัญญา) ให้ปรากฏออกไป ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมนั้นอันเป็นสภาพแผ่ผายไม่ปกปิด

คาถาที่ ๓๑ ขยายคำว่า “เว”

เวรานิปิ นะ พันธันติ **เว**รัง เตสูปะสัมมะติ
เวรัง เวเรนะ เวรานิ **เว**ระสันตัง นะมามิหัง

แม้นชนเหล่าใดไม่ผูกเวรไว้ เวรของชนเหล่านั้นย่อมรำงับไป เวรทั้งหลายเป็นไปก็เพราะจองเวรกัน ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมอันเป็นสภาพสงบเวร

คาถาที่ ๓๒ ขยายคำว่า “ทิ”

ทีฆายุโก พะหุปุญโญ **ที**ฆะรัตตัง มะหัพพะโล
ทีฆะสุเขนะ ปุญเญนะ **ที**ฆะรัตตัง นะมามิหัง

พระธรรมเป็นสภาพมีอายุยืนมีบุญมาก มีกำลังใหญ่อยู่ตลอดกาลนาน ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรม อันยืนนานอยู่ด้วยบุญที่ให้เกิดสุขยั่งยืน

คาถาที่ ๓๓ ขยายคำว่า “ตัพ”

ตะโต ทุกขา ปะมุญจันโต **ตะ**โต โมเจติ ปาณิโน
ตะโต ราคาทิเกลเสหิ **ตะ**โต โมกขัง นะมามิหัง

พระธรรมใด เป็นสภาพหลุดพ้นจากทุกข์นั้น แต่นั้นยังสัตว์ทั้งหลายให้หลุดพ้นจากทุกข์นั้น จากกิเลสทั้งหลายมีราคะเป็นต้นด้วย ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรม คือความหลุดพ้นจากกิเลสและทุกข์นั้น

คาถาที่ ๓๔ ขยายคำว่า “โพ”

โพธิง วิชชา อุปาคะมิ **โพ**เธติ มัคคะผะลานิ จะ
โพธิยา สัพพะธัมมานัง **โพ**ธิยันตัง นะมามิหัง

วิชชาเข้าถึงความตรัสรู้ ยังสัตว์ให้ตรัสรู้มรรคผลด้วย ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมคือวิชชานั้น อันเป็นเครื่องตรัสรู้ โดยรู้ไญยธรรมทั้งปวง

คาถาที่ ๓๕ ขยายคำว่า “วิญ”

วิระติ สัพพะทุกขัสมา **วิ**ริเยเนวะ ทุลละภา
วิริยาตาปะสัมปันนา **วิ**ระตันตัง นะมามิหัง

ความเว้นจากทุกข์ทั้งปวง จะมีได้ก็ด้วยความเพียรเท่านั้น บุคคลที่ถึงพร้อมด้วยความเพียรเผากิเลสหาได้ยาก ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมนั้น อันเป็นสภาพเว้นทุกข์

คาถาที่ ๓๖ ขยายคำว่า “ญู”

ญูตัญญูญาเณหิ สัมปันนัง ญูตะโยคะสะมัปปิตัง
ญูตัญญูญาณะทัสสะนัญจะ ญูตะโยคัง นะมามิหัง

ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรม อันเป็นสภาพถึงพร้อมด้วยพระสัพพัญญุตญาณ เพียบพร้อมด้วยโยคะ (ความเพียรประกอบ) เพื่อญาณนั้น ขอนอบน้อมพระธรรมคือตัวความรู้เห็นและความเพียรนั้น

คาถาที่ ๓๗ ขยายคำว่า “หี”

หีสันติ สัพพะโทสานิ หีสันติ สัพพะภะยานิ จะ
หีสะโมหา ปะฏิสะตา หีสันตันตัง นะมามิหัง

ผู้มีสติเบียนโมหะเสียได้ ย่อมเบียนโทษทั้งปวง และเบียนภัยทั้งปวงได้ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมนั้น อันเป็นสภาพเบียนโทษและภัย

คาถาที่ ๓๘ ขยายคำว่า “ติ”

ติณโณ โย วัฏฏะทุกขัมหา ติณณัง โลกานะมุตตะโม
ติสโส ภูมี อะติกกันโต ติณณะโอฆัง นะมามิหัง

พระธรรมใดข้ามจากวัฏฏทุกข์ได้ เป็นสภาพสูงสุดแห่งไตรโลก ล่วงเสียซึ่งไตรภูมิ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระธรรมนั้นอันข้ามโอฆะได้

คาถาสรุปธรรมคุณ

อัฏฐัตติงสะ ธัมมะคาถา ธัมมะคุณา สุคัมภิรา
เอเตสะมานุภาเวนะ โสตถิ เม โหตุ สัพพะทา.

ธรรมคาถามี ๓๘ บท ได้แสดงพระธรรมคุณไว้อย่างลึกซึ้ง ด้วยอานุภาพแห่งพระธรรมคุณทั้งหลายนั้น ขอความสวัสดีจงมีแก่ข้าพเจ้า ในกาลทั้งปวงเทอญ

พระสังฆคุณ ๙ หรือ ๑๔

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ...

พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า ปฏิบัติดีแล้ว ... (?)

คาถาที่ ๑ ขยายคำว่า “สุ”

สุทธะสีเลนะ สัมปันโน **สุ**ฏฐุ โย ปะฏิปันนะโก
สุนทะโร สาสะนะกะโร **สุ**นทะรันตัง นะมามิหัง

พระสงฆ์ใดถึงพร้อมด้วยศีลอันหมดจด เป็นผู้ปฏิบัติดี เป็นผู้ทำตามคำสอนดี ข้าพเจ้าขอนอบน้อม พระสงฆ์นั้น ซึ่งเป็นผู้ดี

คาถาที่ ๒ ขยายคำว่า “ปะ”

ปะฏิสัมภิทัปปัตโต โย **ปะ**สัฏโฐ วะ อะนุตตะโร
ปัญญายะ อุตตะโร โลเก **ปะ**สัฏฐันตัง นะมามิหัง

พระสงฆ์ใดเป็นผู้ถึงปฏิสัมภิทา อันบัณฑิตสรรเสริญเป็นเยี่ยมแท้ ท่านเป็นผู้ยิ่งด้วยปัญญา ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระสงฆ์นั้น ผู้น่าสรรเสริญในโลก

คาถาที่ ๓ ขยายคำว่า “ฏิ”

ติตถะกะระชิโต สังโฆ **ติ**ตโถ ธีโรวะ สาสะเน
ติตถิโย พุทธวะจะเน **ติ**ตถันตังปิ นะมามิหัง

พระสงฆ์ชนะเจ้าลัทธิต่างๆ เป็นครูผู้มีปัญญาในพระศาสนาแท้ เป็นเจ้าท่าในพระพุทธวจนะ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระสงฆ์นั้น แม้ผู้เป็นดุจท่า

คาถาที่ ๔ ขยายคำว่า “ปัน”

ปะสัฏโฐ ธัมมะคัมภีโร ปัญญะวา จะ อะวังกะโต
ปัสสันโต อัตถะธัมมัญจะ **ปะ**สัฏฐังปิ นะมามิหัง

พระสงฆ์ใดทรงธรรมอันลึกน่าสรรเสริญ ฉลาดและซื่อตรง เห็นอรรถเห็นธรรม

ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระสงฆ์นั้น ผู้น่าสรรเสริญแท้

คาถาที่ ๕ ขยายคำว่า “โน”

โน เจติ กุสะลัง กัมมัง โน จะ ปาปัง อะการะยิ
โนนะตัง พุชฌะติ ธัมมัง โนทิสันตัง นะมามิหัง

พระสงฆ์ใดไม่สร้างกุศลกรรม ทั้งไม่ทำบาปด้วย (คือละทั้งบุญและบาป) รู้ธรรมอันไม่ทราม ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระสงฆ์นั้น ผู้ไม่เป็นศัตรูกับใคร

คาถาที่ ๖ ขยายคำว่า “ภะ”

ภัคคะราโค ภัคคะโทโส ภัคคะโมโห จะ ปาณินัง
ภัญชะโก สัพพะเกลสานัง ภะคะวันตัง นะมามิหัง

พระสงฆ์ใดเป็นผู้หักราคะ หักโทสะ หักโมหะแล้ว และช่วยหักกิเลสทั้งปวงของสัตว์ทั้งหลายด้วย ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระสงฆ์นั้น ซึ่งเป็นผู้มีโชค

คาถาที่ ๗ ขยายคำว่า “คะ”

คัจฉันโต โลกิยัง ธัมมัง คัจฉันโต โลกุตตะรัมปิจะ
คะโตเยวะ กิเลเสหิ คะมิตันตัง นามาะมิหัง

พระสงฆ์ใดได้บรรลุทั้งโลกิยธรรม ทั้งโลกุตรธรรม เป็นผู้ไปเสียจากเครื่องเศร้าหมองทั้งหลายเทียว ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระสงฆ์นั้น ผู้ไปเสียจากเครื่องเศร้าหมองแล้ว

คาถาที่ ๘ ขยายคำว่า “วะ”

วัณเณติ กุสะลัง ธัมมัง วัณเณติ สีละสัมปะทัง
วัณเณติ สีละรักขิตัง วัณณิตันตัง นะมามิหัง

พระสงฆ์ใดสรรเสริญกุศลธรรม สรรเสริญความถึงพร้อมแห่งศีล สรรเสริญผู้รักษาศีล ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระสงฆ์นั้น ผู้สรรเสริญธรรมอันควรสรรเสริญ

คาถาที่ ๙ ขยายคำว่า “โต”

โตเสนโต เทวะมะนุสเส **โต**เสนโต ธัมมะเทสะยิ
โตเสติ ทุฏฐะจิตเตปิ **โต**เสนตันตัง นะมามิหัง

พระสงฆ์ใดยังเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายให้ยินดีในธรรม แสดงธรรมให้พอใจคนฟัง ยังคนที่แม้เป็นคนที่คิดร้ายให้กลายกลับเป็นยินดีพอใจ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระสงฆ์นั้น ผู้ปลุกปลอบใจคน

คาถาที่ ๑๐ ขยายคำว่า “สา”

สาสะนัง สัมปะฏิจฉันโน **สา**สันโต สิวะคามินิง
สาสะนะมะนุสาสันโต **สา**สันตันตัง นะมามิหัง

พระสงฆ์ใดรับเอาพระศาสนาไว้ แนะนำทางไปนิพพาน พร่ำสอนพระศาสนาอยู่เสมอ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระสงฆ์นั้น ผู้แนะนำสั่งสอน

คาถาที่ ๑๑ ขยายคำว่า “วะ”

วันตะราคัง วันตะโทสัง **วัน**ตะโมหัง สุทิฏฐิกัง
วันตัญจะ สัพพะปาปานิ **วัน**ตะเกลสัง นะมามิหัง

ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระสงฆ์ผู้มีความเห็นชอบ คายราคะ คายโทสะ คายโมหะ คายกิเลสบาปธรรมทั้งปวง

คาถาที่ ๑๒ ขยายคำว่า “กะ”

กะโรนโต สีละสะมาธิง **กะ**โรนโต สาระมัตตะโน
กะโรนโต กัมมะฐานานิ **กะ**โรนตันตัง นะมามิหัง

พระสงฆ์ใดบำเพ็ญศีล สมาธิ สร้างสาระของตนขึ้น ทำพระกรรมฐานต่างๆ ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระสงฆ์นั้น ผู้เป็นนักทำ

คาถาที่ ๑๓ ขยายคำว่า “สัง”

สังสาเร สังสะรันตานัง **สัง**สาระโต วิมุจจิ โส
สังสาระทุกขา โมเจสิ **สัง**สุทธันตัง นะมามิหัง

เมื่อสัตว์ทั้งหลายมัวท่องอยู่ในสงสาร พระสงฆ์ท่านหลุดพ้นจากสงสารไปแล้ว ยังช่วยสัตว์ทั้งหลายให้พ้นจากทุกข์ในสงสารด้วย ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระสงฆ์นั้น ผู้บริสุทธิ์พร้อม

คาถาที่ ๑๔ ขยายคำว่า “โฆ”

โฆระทุกขักขะยัง กัตวา โฆสาเปติ สุรัง นะรัง
โฆสะยิ ปิฏฐะกัตตะยัง โฆสะกันตัง นะมามิหัง

พระสงฆ์ใดทำความสิ้นทุกข์อันเป็นสิ่งพึงกลัว (แก่เทวดาและมนุษย์) แล้วยังเทวดาและมนุษย์ให้ช่วยกันโฆษณาประกาศพระไตรปิฎก ข้าพเจ้าขอนอบน้อมพระสงฆ์นั้น ผู้เป็นนักโฆษณา

คาถาสรุปสังฆคุณ

จะตุททะสะ สังฆะคาถา สังฆะคุณา สุคัมภิรา
เอเตสะมานุภาเวนะ โสตถิ เม โหตุ สัพพะทา

สังฆคาถามี ๑๔ บท ได้แสดงพระสังฆคุณไว้อย่างลึกซึ้ง ด้วยอานุภาพแห่งพระสังฆคุณเหล่านั้น ขอความสวัสดีจงมีแก่ข้าพเจ้า ในกาลทั้งปวงเทอญ

คาถาสรุปพระรัตนคุณ ๑๐๘

ฉัปปัญญาสะ พุทธะคุณา ธัมมะคุณา อัฏฐะติงสะติ
สังฆคุณา จะ จุททะสะ อัฏฐุตตะระสะเต อิเม
ทิเน ทิเน สะระเตปิ โสตถี โหนติ นิรันตะรันติ.

พระพุทธคุณ ๕๖ บท พระธรรมคุณ ๓๘ บท และพระสังฆคุณ ๑๔ บท รวมเป็นพระรัตนคุณ ๑๐๘ บทนี้ แม้นผู้ใดสวดได้ทุกๆวัน ความสวัสดีย่อมมีแก่ผู้นั้น เป็นนิรันดร

รตนมาลี จบ